

Gezi'yi “Müslümanca” Sahiplenebilmek: Katılanlar Üzerinden Bir Çözümleme Denemesi

Deniz İŞIKER BEDİR¹
ALİ BEDİR²

*“Eylemin öngörülemezliği onu hem tekinsiz hem de açık uçlu kılar.”
Güven Gürkan Öztan*

Öz: Bu çalışmada Gezi Parkı'nda başlayarak bütün ülkeye yayılan eylemler konu edilecektir. Bu eylemler anlatılırken, eylemlerin içeriği, olayların nasıl olduğundan kısaca bahsedilecektir. Bu eylemlere katılanların profili olaylar hakkında bize önemli bilgiler vermektedir. Eylemcilerin farklı kimliklerle orada var olması, Gezi olaylarını anlamlı kılan ve Türkiye tarihi açısından bu olayın farklılığına zemin hazırlayan en önemli etkenlerden biri olmuştur. Özellikle orada “dindar kimlik”leriyle bulunanlar ezberleri bozmuş, farklı tanımlamalarla beraber, merak uyandıran bir “grup” olma özelliği taşımışlardır. Orada olmaları kimi zaman şüpheyle, kimi zaman sevinçle karşılanan bu “grup”tan 6 kadın ile yapılan görüşmelerle, Gezi’de bulunma sebepleri, genel gözlemleri, kendi kimlikleri ve özellikle başörtülü olarak orada bulunmanın avantajları ve dezavantajları üzerinden Gezi Olayları anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gezi Parkı, Eylemler, Dindar kimlik, Başörtülü kadın

- 1 Arş. Grv. Mardin Artuklu Üniv. Edeb. Fak. Psikoloji Bölümü, denisisiker@gmail.com
- 2 Arş. Grv. Mardin Artuklu Üniv. Edeb. Fak. Antropoloji Bölümü, bedir.ali@gmail.com

Giriş

29 Mayıs 2013'te İstanbul Taksim'de bulunan Gezi Park'ında başlayan olayları tanımlamanın zorluğuyla beraber, Gezi'yi "kalkışma", "direnış", "ısyan", "devrim", "eylem" "halk ayaklanması" olarak tanımlayan farklı kesimlerden bahsetmek mümkündür. Biz yazımızda bundan sadece "Gezi Olayları" olarak bahsedeceğiz. Çünkü durduğunuz yere göre (Bkz. Zizek, 2008) Gezi'yi birçok şekilde tanımlamak mümkün. Hiç şüphesiz ki sosyal hareketleri tek bir kavramla açıklamak doğru olmadığı gibi, yapılan tanımlama ile o hareketlerin ancak bir yönü vurgulanır ki; bu da olayların ancak bir vechesine kapı aralayarak olayları anlamamızı zorlaştırır. Dolayısıyla Gezi Olayları, heterojen kimlikleri içinde barındıran, ezberleri bozan bir olgu olarak incelenmeyi, üzerine söz söylemeyi ve birçok vecheden bakılmayı fazlasıyla hak eden bir meseledir.

Olayın yukarıda da vurguladığımız gibi birçok vechesi var. Ancak bütün vechelerinden bahsetmek olanaksız olacağı için, bu yazıda öncelikle olayın nasıl olduğunu, hangi kimliklerin orada olduğunu, özellikle de "dindar kimlik" in³ temsiliyeti bağlamında, bu kimliğin Gezi'deki tezahürleri üzerinde durulacaktır.

Gezi'de Ne Oldu?

Yaklaşık 50 kişilik bir aktivist grubu tarafından yerel ölçekte başlatılan olaylar, 31 Mayıs gecesinden itibaren tüm ülke geneline yayılmış; yerelde başlayan Gezi Parkı talepleri daha genel iddia ve talepleri içeren hükümet karşıtı gösterilere dönüşmüştür (Ete ve Taştan, 2013:22). İçişleri Bakanlığının açıklamalarına göre Türkiye çapında 2.5 milyon insan Gezi Parkı eylemlerine katılmıştır. 4 bin 900 kişi gözaltına alınmış; 4 bine yakın insan yaralanmıştır. Bingöl ve Bayburt ise hiçbir eylem yapılmayan yerler olarak kayda geçmiştir.⁴

3 Hiç şüphesiz "dindar kimlik" homojen bir tanımlama değildir. Burada "İslamcı", "Müslüman" gibi tanımlamalara gidilebileceği gibi "dindar" kelimesi daha kapsayıcı bir kavram olduğu ve yazımızdaki anlama daha çok uyduğu için sıklıkla tercih edilmiştir. Ancak bazı yerlerde gerektiği için İslamcı kelimesi de kullanılmıştır.

4 http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi_eylemlerinin_bilancosu_aciklandi-1138770

Başbakan olaylar sırasında "Taksim'e cami de yapacağız. Herhalde ben bunun iznini gidip CHP Genel Başkanı'ndan alacak değilim. Birkaç çapulcudan alacak değilim." dedikten sonra "çapulculuk" tabiri eylemcilerin kendilerini tanımladıkları bir "kavram" olarak benimsenmiş ve bir üst kimlik olarak kullanılmaya başlanmıştır(Ete ve Taştan, 2013:24).

Yerelde Gezi Parkı ve Taksim'in yayalaştırılması projesine karşı kurulan Taksim Dayanışması, olayların şiddetlenmesinin ardından kamuoyuna aşağıdaki talepleri sıralayarak Hükümet tarafından bir an önce yerine getirilmesi gereken somut adımları içeren bir metin yayınlamıştır:

- Gezi Parkı, Park olarak kalmalıdır. Taksim Gezi Parkına Topçu Kışlası adı altında ya da başka herhangi bir yapılaşma olmayacağına, projenin iptal edildiğine dair resmi bir açıklamanın yapılmasını, Atatürk Kültür Merkezinin yıkılmasına ilişkin girişimlerin durdurulmasını,
- Taksim Gezi Parkı'ndaki yıkıma karşı direnişten başlayarak halkın en temel demokratik hak kullanımını engelleyen, şiddetle bastırma emrini veren, bu emri uygulatan ve uygulayan, binlerce, insanın yaralanmasına, iki yurttaşımızın ölmesine neden olan sorumlular, başta İstanbul, Ankara, Hatay Valileri ve Emniyet Müdürleri olmak üzere tüm sorumluların görevden alınmasını, Gaz bombası ve benzeri materyallerin kullanılmasının yasaklanmasını,
- Ülkenin dört bir yanında direnişe katıldığı için gözaltına alınan yurttaşlarımızın derhal serbest bırakılmasını, haklarında hiçbir soruşturma açılmayacağına ilişkin açıklama yapılmasını,
- 1 Mayıs alanı olan Taksim ve Kızılay başta olmak üzere Türkiye'deki tüm meydanlarımızda, kamusal alanlarımızda toplantı, gösteri, eylem yasaklarına ve fiili engellemelere son verilmesini; ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılmasını talep ediyoruz.⁵

Açıklamadaki talepler göz önüne alındığında Taksim Dayanışması'nın Taksim Gezi Parkı'nı da aşan istekleri, hükümet tarafından, zaten başından beri eylem içerisinde olan kitlenin hükümet karşıtı bir komplo içinde olduklarının açık bir delili olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Hâlbuki protestoları, Müslüman sessiz çoğunluk tarafından desteklenen

5 <http://istanbul.mazlumder.org/webimage/gezi-parki-raporu-2013.pdf>

İslamcı otoriter düzene karşı salt seküler sivil toplumun ayaklanması olarak sınırlandırmamak gerekir; zira Gezi'deki resmi karmaşıklaştıran şey protestoların anti-kapitalist içeriğidir: Gezi Parkı'nın AVM'ye dönüştürüleceği fikri tüm protestocular tarafından kamusal bir alan olan Gezi Parkı'nın otoriter İslamcı bir anlayışın serbest piyasa ile bütünleşerek toplumun kullanımına engel olacak bir müdahale olarak okunmuştur (Çelebi ve Soysal, 2013: 69). Alanı dolduranlarca Gezi Parkı, toplumun farklı sınıflarından gelmiş olsalar da mağdur kesimlerle birlikte saf tutarak direnme, bu direnişi yükseltme, örgütlenme ve buradan farklı bir hayat tarzını üretebilmenin ve farklı bir insan ve ilişkilerin mümkün olabileceği bir pratiğe, bir deneyime işaret eder (İnal, 2013: 17). Gezi Direnişi/İsyanı onu deneyimleyenlerce müthiş birleştirici ve kitlelerin nicedir yaşayamadığı –yaşamalarının engellendiği- o “Biz!” duygusunu yaşatan bir sürece tekabül etmektedir (İnal, 2013: 199). Hatta Foti Benlisoy Gezi'yi fazlasıyla romantize ederek, “büyük bir enerjiyi açığa çıkaran devrimci bir ruh halidir.” der (İnal, 2013:16).

Olayların Gezi tarafında bunlar hissedilirken, diğer taraf olan Hükümet/Ak Parti canibinde ise 16 Haziran günü Kazlıçeşme Meydanı'nda “Milli İradeye Saygı” mitingi düzenlemiştir. “Büyük Oyunu Bozmaya, Haydi Tarih Yazmaya” sloganını kullanan bu miting, Gezi Olayları için en çok vurgulanan “dış güçlerin oyunu ve yönlendirmesi” vurgusunu dillendirmiş oluyordu. Bu mitingin en önemli özelliği daha önce Erdoğan ve Hükümete karşı birçok eleştiride bulunan insanların bile bu mitinge katılmaları olmuştur. Daha önce hiçbir Ak Parti mitingine katılmayan bu insanlar, Ak Parti hükümetinin devrilmesi ve varolan demokratik kazanımların kaybedilmesi korkusuyla Kazlıçeşme mitingine katıldıklarını söylemişlerdir. Hem Hükümet hem eylemciler adına açıklama yapan tarafların rakamlar üzerinden birbirini vurmaya çalışması ortada her iki taraf arasında süren psikolojik üstünlük yarışını da gözler önüne sermektedir. Başbakan'ın eylemler sırasındaki ötekileştirici dili ayrıca eyleme katılanlarının motivasyonlarını arttırmış ve Gezi'ye aidiyetlerini arttıran bir bağa dönüşmüştür; zira “tepkisellik kuramı”na göre insanlar belirli bir davranışı sergileme özgürlüklerinin tehdit altında

olduğuna inandığında nahoş bir tepkisellik hali ortaya çıkar ve bunu da tehdit altındaki davranışı sergileyerek azaltırlar (Aranson vd., 2012:302). Bu bağlamda tepkisellik kuramına göre Başbakan Erdoğan'ın eylemcilerle ilgili sert tavrı ve eylemcileri ötekileştirici sözler söylemesinin, eylemcilerin şiddet davranışlarının artmasına neden olduğu iddia edilebilir.

Özellikle gündeme "orantısız zekâ" kavramsallaştırmasıyla damgasını vuran duvar yazılarında hükümetin ve özellikle başbakanın dindarlık vurgusuna gönderme yapılarak. "Rabbime sordum #direngezi dedi", "Bugün de direndik elhamdülillah" (Praksis, 2013: 138) gibi cümleler aracılığıyla Gezi'deki eylemci mevcudiyetinin var oluş amacının tam da Başbakan Erdoğan'a karşı durmak, karşısında durmak olduğu gösterilmek istenmiş gibidir.

Olayların psikolojik alt yapısına bakıldığında ise, insanların eleştirdikleri şeyleri kendilerinin de yaparak bir çelişki içine düştüklerini gözlemlemek mümkündür. Zira çelişkiyi azaltma sürecindeki insanlar haklı oldukları konusunda kendilerini ikna etmekle o kadar meşguldür ki, çoğu zaman kendilerini irrasyonel ve uyumsuz davranışlar içinde bulduklarını göremezler bile (Aranson vd. 2012: 306). Gezi'de bunun en iyi örneklerinden biri "polis şiddetini" sürekli olarak eleştiren insanların kendilerinin de şiddet içeren davranışlar sergilemesi, örneğin Taksim'de bulunan dükkânların ya da bankaların camlarını kırmaları, belediye otobüslerini yakmaları, kaldırım taşlarını sökmeleri olmuştur. Elbette bu yapılan davranışların polisin orantısız güç kullanımını ya da mevcut kapitalist yapılara karşı girişilen bir nefsi müdafaa bir öz savunma olarak nitelendirmek de mümkün olmakla birlikte eylemlere katılan kişilerin verdiği beyanatlar, yapılan, sergilenen şiddetin toptancı anlamda nefsi müdafaaayı aşan örneklerinin de bolca sergilendiğini, yaşandığını bizlere göstermektedir.

Gezi'de Kimler vardı?

Metropoll araştırma şirketinin yaptığı ankete göre, eylemcilerin ideolojik profillerine bakıldığında kendini sosyalist olarak tanımlayanlar

en büyük orana sahipken, apolitik, özgürlükçü, Atatürkçü, laik, kemalist, demokrat, milliyetçi, anarşist, komünist, ulusalcı gibi tanımlamalar olmasına karşın kendini dindar veya İslamcı olarak tanımlayana rastlanmamıştır.⁶

Gezi olayları devam ederken Gezi'yi ve katılanları tanımlama konusunda çok derin bir romantizm de ortaya çıkmıştır. Eylemciler hakkındaki tanımlamalar bu iddiayı destekler niteliktedir: "Gezi Parkı'yla başlayan sivil direnişte çoğunluğunu genç, eğitilmiş ve laiklik hassasiyetleri yüksek olan modern bir kitlenin oluşturduğu insanlar görüyorum" (Çelebi ve Soysal, 2013:55) diyen Volkan Çelebi gibi birçok gazeteci tarafından eylemcilerin "barışçıl", "hayvansever", "orantısız zekâ sahibi" "esprili" gibi özellikleri özellikle defalarca vurgulanmıştır. Buna karşıt olarak da hükümet tarafı ya da taraftarlarınca eylemcilerin "vandallığı" "çevreye zarar verişleri" "saldırganlıkları" da "karşı" bir hamle olarak kullanılmıştır.

Burada "grup" ve "grup aidiyeti" kavramlarına bakmak faydalı olabilir. Örneğin; Nazi Almanya'sında saf ari Alman ırkından olmayan bütün öteki gruplar için kullanılan böcek, bit vs. gibi kavramlar, içinde önce ötekileştirmeyi sonra da değersizleştirmeyi barındırır. Bu değersizleştirmenin bir sonraki aşaması bu ötekilere uygulanan şiddetin meşruiyetini sağlamaktır. Zira insanın insan olamayanlara uyguladığı şiddet her şeyden önce bir haktır; çünkü onlar, ötekiler, bizden ol(a)mayanlar temizlenmesi gereken pis varlıklar olarak değerlendirilir. Başbakanın da Gezi'dekiler için kullandığı "ayyaş, çapulcu, vandal vb." tabiratını bu bağlamda okumak mümkündür. Bu değersizleştirici ifadeler, tanımlamalar Gezicilere özellikle polis tarafından uygulanan şiddeti bir mada meşrulaştırma amacına içkindir: "Artık Türkiye tam bir kutuplaşmanın içine giriyordu. Bir kesim için Gezi'de zeki, kültürlü, eğitilmiş gençler, bu gençlerin karşısında ise cahiller vardı. Diğer cephenin gözünde ise, Gezi'de teröristler, vandallar, çapulcular, ayyaşlar vardı. Ve halkı aşağılıyorlardı." (Kılıç, 2013: 114)

6 <http://www.metropoll.com.tr/report/turkiyenin-nabzi-gezi-parki-protestolari-veturkiyenin-otoriterlesme-ozgurluk-sorunu-haz>

"Güç gösterisi" ya da salt gücü kullanma meşruiyeti, kendimizi konumlandığımız "karşı taraf"ın güçsüzleşmesini, sayı olarak olmasa bile zihnen güç kaybı yaşamayı bağlamında önemlidir. Zira sert polis müdahaleleri sonrasında Haziran'ın ortasından sonra Gezi'deki kişi sayısının azalması, ölümler sonrasında ise Ak Parti sempatanlarının rahatsız olmaya başlaması bunu gösterebilir.

Sırrı Süreyya Önder, Gezi Direnişi'nin özgürlükçü sol ve seküler damarına atıfta bulunarak (Bölükbaşı, 2013: 341) Direniş'te bulunan dindarları göz ardı eder. Hâlbuki Gezi'de sürekli sözü edilen her kesimden insanın olduğu romantizmi Sırrı Süreyya gibi şahıslarla da fazlasıyla dillendirilmiştir.

Gezi'de bulunan "Devrimci- Müslümanlar" ve "Antikapalist Müslümanlar" gibi oluşumların varlığı dindar insanların temsiliyetini yansıtmadığı gibi, kendini Müslüman olarak tanımlayarak Gezi eylemlerinde bulunan insanların İslamcı camiada daha da marjinalleşmesine neden olmuştur. Fakat bireysel anlamda dindar gençlerin katıldığı eylemlerde kitlesel bir eylemlilik olmaması eleştirel dindar bir kitlenin bulunmamasından değil, Gezi'deki ulusalcı-kemalist yoğunluğun görünür olmasından kaynaklanmaktadır.

Dindar Kimlik- İslamcı Kimlik

1990'lardan itibaren bir kentli kimlik olarak, hem seküler hem İslam'ı konuşabilen İslami orta sınıfları görmeye başlarız. Kolektif İslamcılık ile İslami kimlik içindeki toplumsal cinsiyet, etnik ve ulusal temelli farklılıklar pek gündeme gelmez ve kolektif idealler, bireysel farklılıkların ve kimliklerin üstünün örterken (Çayır, 2008: 120-3) özellikle 2002 Ak Parti iktidarından sonra gözlemlenen değişim ile birlikte İslamcı olarak adlandırılan nesillerin çocuklarında toplu bir aidiyetten ziyade bireysel var oluş ve ferdi olarak İslami anlamlandırma geçerli olmaya başlamıştır. Evet, "İslamcılık, modern dünyadan el ayak çekmeyi vazetmez; modern yaşam biçiminin din ile çelişmeyen unsurlarının yeniden yorumlanmasını öneren bir zihinsel stratejiye sahiptir." (akt. Çayır, 2008: 10). Fakat tam da bu özelliklerinin fazlasıyla sağladığı yeni yorum alanlarından, farklılaşmalardan ötürü özellikle 28 Şubat sonrası Müslüman bireyler için İslamcılık'ın kendisi sorgulanır olmuştur.

Özellikle Gezi üzerinden yeni dindar kimlik sahiplerine bakıldığında dindar bir kimlikle orada bulunmak çelişkili bir durum olarak algılanabilir. Çünkü bu olaylar ile ilgili genel algı İslami hassasiyetleri ön planda olan bir hükümete karşı yapılmış bir "kalkışma" olduğudur. Fakat oraya katılan dindarların orada bulunmaktaki dinamiklerine

7 <http://www.insanhaber.com/insan-ozel/anti-kapitalist-musulmanlar-geziyi-anlatt-h20335.html>

baktığımızda polis şiddetine karşı olma, çevreyi koruma ile ilgili İslam'ın da vazettiği "nass"lar, adalet duygusunun ön planda olması gibi nedenleri sayabiliriz. Bu da demek oluyor ki İslamcılık aynı zamanda kendi içsel farklılıkları ile hem iktidar hem de muhaliflik potansiyeli üretebilen bir düşünce sistemi, bir anlam dağarcığıdır. Fakat yine de İslamcıları dışlayan grupların ilk etapta baskın olduğu Gezi olaylarında İslamcılarının yaşadığı bilişsel çelişkiyi azaltmak için; davranışlarını ve söylemlerini çelişki duydukları bilişle uyumlu hale getirecek şekilde (Aronson vd. 2012:303) "hükümet eleştirisi" yaparak, söz konusu karmaşayı atlattıklarını iddia da edebiliriz.

Kurtuluş Tayiz, "Gezide dindarlar da vardı." deniliyordu ama gerçek değil zira yüz kare fotoğraf çektim. Tek karesinde bile başörtülü yok. Numunelik tek bir kişi bile bulamadım(Kılıç, 2013:135) derken bir yandan salt kendi deneyimi olan "fotoğraf çektim"i, "yoktur" gibi gayet genelleyici bir ifadenin istinat noktası yaparken diğer yandan da dindarlığı başörtülü kadınlara endekslemiş olmaktadır. Hâlbuki biz de kendi Gezi deneyimimizden yola çıkarak, başı açık pek çok kadın ve erkek, dindarlıklarıyla, dindarlıklarından ötürü kendiliklerinden "direnış" için orada bulunmaktaydı. İhsan Eliaçık ise Taksim Dayanışması ile en baştan beri irtibat içinde olduklarını, toplantılarına çağırıldığını, en son da Gezi olayları olduğunda çağırıldığını, 'sizi de bekliyoruz' şeklinde bir davet aldıklarını kendilerinin de bu davete icabet ettiklerinden bahseder (Bölükbaşı, 2013: 343).

Gezi'de olma hali...

Bu bölümde Gezi, bizzat deneyimleyenlerin ağzından değerlendirilecektir. Bu değerlendirmeler yönelttiğimiz sorulara kendilerini dindar olarak tanımlayan kadınlar tarafından verilen cevaplar çerçevesinde yapılmıştır.

Gezi'de olma hali ya da Gezi'yi deneyimleme hali kimi zaman tekin-sizliğe, kimi zaman deneyimleyenin içsel ya da dışsal anlamda içerisinde bulunduğu şartların belirleniminden ötürü farklılığa işaret etmektedir.

Her ne olursa olsun deneyimleyenlerce ortak payda daha çok eşsizlik ve farklılık olarak ortaya çıkmaktadır:

“Gezi’de dindar olduğu belli olan insan sayısı çok değildi. Aksine özellikle ilk günlerde adeta içki içmek, küfürlü slogan kullanmak vs. Gezi’de direnmenin alametifarikası gibi olmuştu. Sonra bunlar değişti tabii. İçki meselesi büyük ölçüde sınırlandı. En çok da Gezi’de yaşamayı zorlaştırdığı için. Kandilde de ayrıca içmeme kararı alınmıştı. Küfür de biraz kadınların baskısıyla yok oldu. Bu yönleriyle Gezi’de bir dindar olarak bulunmak biraz sıkıntılıydı. (Zişan, 22)

Yaşanan hadiselerde içerik olarak orantısız güç kullanımı ve fiili ve söylemsel şiddet dili eyleme katılmanın haklı gerekçesi olarak İslami anlamda meşrulaştırılmış da oluyordu:

Ben Taksim’e olaylar başladıktan sonra ilk 31 Mayıs Cuma akşamı gittim. O güne kadar olayları takip ediyordum fakat evden oturup homurdanarak söylenmekle yetiniyordum. Cuma günü, eylemcilere şiddetli müdahale olduğunu öğrendiğimde şehir dışındaydım, çadırların dağıtılmasına, oturan eylemcilere su ve gaz sıkılmasına çok öfkelenmiştim. Aynı gün İstanbul’a dönünce hemen Taksim’e gittim. O gün geceyarısına kadar İstiklal’deydim. Etrafta ne kadar dindar vardı bilemiyorum, henüz gruplaşmalar belli olmuyordu. Dolayısıyla görüntüsünden çıkarım yapabileceğim sadece başörtülü kadınlar vardı. Onlar da birkaç kişiydi. Ben çevremde çok görmedim açıkcası. (Elif, 28)

Gezi Parkı içerisinde oluşturulan ortak kullanım alanlarını Kurani referans ile olumlayan ve Gezi deneyimini fazlasıyla sahiplenen, deneyimleyenler de bulunmaktaydı eylemciler arasında:

Hani sürekli kendilerini bize ispatlama çabasındalar gibi hissettim. Biliyor musunuz “Medine Pazarı” gibiydi lakin tabiki bilinçli değiller, ama ben öyle hissettim. Bir duvar örmüş “ihtiyacından fazlasını koy ihtiyacın olanı al” diye yazmışlardı. Kuran’da Bakarada ki ayet bu, tabi onlar farkında değiller. “Sana sorarlar neyi vereceklerini de ki ihtiyacından fazlasını ver.” Kütüphane yapmışlardı ne ararsanız var, takas usulü... Hani 19 gündü sorun da oldu ama hiç tanımadığınız insanlarla parkta yatıyorsunuz ve Müslüman bir kadın olarak ve acaba

başına bir iş gelir mi şüphesi taşımadan. Yine de çok güzeldi her şeye birebir tanıklık ettik... Medya, güç bizde değildi. (Zeynep Duygu, 27)

Gezi'deki bulunuş amacını anlık bir tepkisellikten öte, Ak Parti hükümeti ile başlayan İslami zenginleşmeye eleştirel bir mesafede duran eylemciler ise kendi bulunuş amaçlarını süreç ile açıklama eğilimine gitmişlerdir:

Zaten Gezi olayı olmadan önce ben aylar öncesinden Gezi Parkı'nın dönüştürülmesiyle ilgili projeye karşı imza toplayan Taksim Platformu'nun bildirisine imzama vermişim. Yani olay olmadan önce de bir duyarlılığım vardı. Bu duyarlılığım sadece Gezi'den ibaret de değildi. Ben AKP hükümetinin kentleşme dediğimiz şeyi gücünün ayakta kalması, zayıfın halkanın dışına itilmesi şeklinde algıladığı zihniyetine tamamıyla karşıyım. Bunu Sulukule'de de gördük, Tarlabasında'da. Zaten İstanbul'da yaşayan herkes 'kalkınma' adı altından asıl etrafımızın binalarla dolduğunu, yeşil alanların nasıl hızla yok olduğunu görüyor. Oysa meselemiz hep kalkınma olmamalıydı. Kalkınmayla beraber adaleti, şehrin kimliğini oluşturan yerlerin önemini, ortak yaşam alanlarını da düşünmeliydik. Gezide çadırların yakılmasından sonar içi tepkiyle dolan ve benim gibi düşünen pek çok insane zaten doğal olarak kendini biranda orada buldu. İnsanların oraya gelişi hiç de öyle dış güçler organize ettiği için değil, kalplerde ve vicdanlarda açılan yarayla doğal bir içgüdüyle oldu bence. (Hatice,25)

Gezi'de belirli bir dindarlığın simgesini üzerlerinde taşıyan kadınların neredeyse ortak deneyimlerinden, hissettiklerinden birisi de "tekinsizlik", yani kendisini çoğunlukla Gezi'nin sahibi olarak gören ve öyle olduklarını hissettiren kalabalık, çoğunluk karşısında ortaya çıkan aidiyetsizliktir:

Bir ara CHP'lilerin ortasında kaldık ve bir teyze İslam'ın aslında kardeşlik dini olduğunu, birbirimizle kardeş olmamız gerektiğini filan söyledi. Sanki "onların safına katılmışım" gibi davrandıklarını düşünüyordum içten içe. Ve bu da rahatsız ediyordu. Belki de benim hüsnü kuruntum bilmiyorum, belki de hiç öyle bir şey düşündükleri yoktu, ama benim orda Gezi'ye destek vermek için ya da polis şiddetine karşı

çıkmaq için sokağa çıkmam, hatta belki onlarla yanyana durmaq zorunda kalmam, onlarla “birlikte” olduğum anlamına gelmiyordu benim için. Böyle düşünüyorlar mı acaba diye düşünüp rahatsız olduğum oldu. (Adalet, 25)

Gezi'nin patladığı ilk gün, tek başıma kendi arkadaşlarımı bulmaya çalışırken, kendimi çok güvensiz hissetmiştim. Birisi de beni görüp yanındakine arkadaşına “o da bizden” diye açıklamıştı. Bunun dışında Gezi boyunca hiç tacize, saldırıya, laf atmaya maruz kalmadım. Arkadaşlarımdan bazı laf atma hikâyeleri duydum ama. Kardeşlerim de, Bahçeşehir gibi Kemalist bir yerde yaşadıkları için o süre boyunca otobüse binmeye bile çekinmişlerdi. Tüm bu yönleriyle birlikte, Gezi benim için müthiş bir deneyimdi. Doğrusu Gezi'yi özlüyorum. Hatta şöyle diyeyim, biraz daha bizim olan bir Gezi'yi özlüyorum.”(Zişan, 22)

Ha, bir de geldiğiniz için teşekkür ederiz diyenler çokçaydı. Ben her ne kadar mücadelenin ortak olduğunu düşünüyorsam da, bazı insanlar mücadeleyi “kendi” mücadeleleri olarak sahipleniyor, bana da aslında “düşman” taraftan gelen iyi niyetli insan muamelesi yapıyor olması beni rahatsız etmişti. Tabi bu süreçte, en zoru sanırım ailemle ve çevremle yaşadıklarımdı. Gezi eylemleri çok hızlı bir şekilde dindar hükümete karşı yapılan bir darbe girişimi olarak lanse edilmişti.(Elif, 28)

Kadınlardan Gezi gözlemleri...

Aynı deneyimi yaşayan şahısların Gezi içerisindeki günlük değişimi anlatışları Gezi'nin içermiş olduğu farklı maksatlar için Gezi'de varoluşu görmek açısından anlamlı olabilir.

Kimisi Gezi'nin günlük değişimini vurgulamıştır:

1 Haziran Cumartesi, park açılmıştı. Bir coşkuyla kalktık gittik yine. Polis Gezi'den çekilmişti. Etraf o açıdan sakindi ama öte yandan CHP mitingini Gezi'ye taşımıştı. Cumartesi günü gördüğüm ortamla Cuma gecesi ortamın birbiriyle alakası yoktu. Her tarafta Atatürk bayraklı tipler, etraftaki araçları taşıyanlar, bir acayip kaos ortamı vardı. Bu arada Cuma akşamı İstiklal'de yanıımızdan “Mustafa Kemal'in askerleriyiz”

diye slogan atan bir grup geçtiğinde tedirgin olmuştum. Birkaç bu tarz militarist slogan falan daha vardı eşlik etmediğim, rahatsız olduğum. Neyse.. Cumartesi hayal kırıklığıyla Gezi'den ayrıldık. Sonrasında tekrar gittiğimde Gezi panayır alanına dönüşmüştü. 1 Haziran'daki kaos ortamı bir nevi komün ortamına dönmüştü. Herkes kendince çadır kurmuş takılıyordu. O dönemde de çok sık gitmedim ama gittiğim zamanlarda rahatsız edici herhangi bir davranışla da karşılaşmadım. Antikapalist Müslümanların grup olarak orada olduklarını biliyordum, onun haricinde de etrafta tek tük başörtülü kadın görüyordum. (Elif,28)

Kimisi de aynı an içerisinde eylemde bulunan farklılıkların anlamsızlaştığı bir toplu eylemde bulunmaya vurgu yapmaktadır:

Gezi'ye ilk geldiğimde zaten daha önceden bildiğim tanıdığım pek çok öğrenci grubuyla karşılaştım. Onları orada görmek açıkçası içimi rahatlattı. Çünkü tanıdığım, adaletine güvendiğim insanlardı onlar. Fakat onlarla beraber hoşuma gitmeyen toplulukları da gördüm, ama Gezi farklıların bir arada mücadele alanı yarattığı bir yere dönüşmüştü zaten. Dolayısıyla elbette fikirsel olarak çatışma halinde olduğumuz gruplar da orada olacaktı, bundan daha doğal birşey düşünmüyorum. Ama farklılıkların birarada durabilmesinin birinci koşulu karşısındakinin varoluşuna saygı duymasıdır bence. Gezi'de ilk zamanlar böyle bir ortam vardı ve herşey yolunda gidiyordu. Daha sonar kemalist çevrelerden gelen grupların artmasıyla beraber o hoşgörülü ortam da dışlayıcı, ötekileştirici ve hatta cinsiyetçi sloganlar duymayabashladık. Bu tabiki bizim beklemediğimiz birşeydi. Çünküşimdiye kadar herhangi bir konuda duyarlılık göstermemiş insanların Gezi'ye gelmesi bizi şaşırtmıştı. Burada biz darken sadece Gezi'deki dindar insanlardan değil, daha once yanyana eylemlere gittiğim çeşitli activist gruplardan da bahsediyorum. Sonuçta ulusalcı- kemalist çevreler bu zamana kadar Müslümanlara, Kürtlere, Ermenilere ve kendilerinden farklı buldukları insanlara karşı her zaman ötekileştirici bir dil kullandılar. Hatta ideolojileri bunun üzerine kurulu. En basit temel insane haklarına bile karşı çıkan, başörtüyle kamusal alanda var olmamızı sorun haline getiren, Kürtçe'yi dil olarak Kabul etmeyen, Ermenis orunundan bahsedildiğinde

yapılan zulümleri inkar edenin sanlar. Ne olmuştu da bunca hak ihlalinin destekleyen bir toplumsal grup Gezi'ye gelmişti?Bunu bir süre anlamak çok zor oldu. (Hatice,25)

Fakat çoğunlukla Gezi'yi deneyimleyenlerin altını çizdikleri ve anlam atfettikleri mana, Gezi'nin içermiş olduğu farklılıkların bir zenginlik olarak bir şeylere karşı durabilmekte birbirlerine verdiği inandıkları kuvvet ve güçtür:

Yani feminist kolektifler, Agos, NorZartonk (Ermeni Derneği) vb. genelde tanışılır orada, sevilmeyen gruplar TGB ekibi (ulusalcılar) TKP'lilerdi.O yüzden parkın en dibinde, otelin oradaydılar. Parkın içi bağımsız aktivistler, çevresi STK, dernek, örgütlü gruplardı. Mesela Kemalistler bir gün Hrant Dink için yapılan temsili mezarın üzerine Türk bayrağı atınca çok öfkelenmişim, bayrakla birlikte kadını arkaya doğru itekledim. Yani bir anlık refleks Ermeni Derneği'nin çadırını, koruma içgüdüğü oluşmuş. Tabi bu tavrım da çok şaşırttı, ben de şaşırdım. Yemekleri bir Alevi Derneği çadır kurmuştu, onlardan yiyorduk Ya da herkes evlerinde yapıyordu ya da orada yapıyorduk. Gezi'de ısrarcı olunmasının bir sebebi de buydu. Bir an önce bu siyasal İslamcılar ve siyasal solun kemik zihniyetinin ölmesi lazım çok kinli bir miras biriktirmişler ve gençlerin çoğu reddi miras yapıyor, istemiyor. (Zeynep Duygu,27)

Zaten pek çoğu Gezi'deki Kürtlerin varlığından, HrantDink'in adının anılmasından inanılmaz rahatsızdı. Her şeye rağmen, insanların ortak bir mücadele alanında buluşması, farklılıkların karşılaşması, birbirine değmeyen kesimlerin birbirine değmesi falan elbette değerli. Fakat bu karşılaşmanın hangi yöne gittiği de önemli. Nedense sosyal bilimciler Gezi'yi sürekli kutsayıp dururken bunu göz ardı ediyorlar. Tamam, evet farklılıklar biraraya geldi de, ne oldu sonra? Mesela oradaki dindar kitle neden yavaş yavaş geri çekilmeye başladı? Neden artmak yerine azaldı? Orada da sorup duruyorlardı, neden başka arkadaşlarımız da gelmiyor diye. Ben çevremdeki dindar insanların neden oraya gelmediğini çok iyi anlıyorum aslında, çünkü bu ülkenin muhalefeti bana kalırsa dindar insanları asla kapsayacak bir dil kullanmayı beceremiyor,

üstelik en az Tayyip Erdoğan'ı eleştirdikleri kadar kendileri de kutuplaştırıcı ve ötekileştirici bir dil kullanıyorlar.(Hatice,25)

Gezi Parkı'nın içinde yemek, içmek, yatmak, okumak vs. için çeşitli alanlar oluşturulmuştu, Gezi'de yaşamayı kolaylaştırmak için. Antikapitalist Müslümanlar da bir mescit açtılar. Gezi'de bir Müslüman olarak yaşamayı en kolay hale getiren şey buydu. Sonra o mescit ilk polis müdahalesinde yıkıldı ve Gezi'den tamamen çıkartıldığımız güne kadar mescidimiz yoktu. Taksim mescidini kullanıyordum o dönemde ve polisler de aynı yeri kullanıyordu. (Zişan,22)

İstiklalde yürümeye başladığımız vakit neredeyse herkesin elinde bira şişeleri vardı, çakır keyif herkes. Atatürk bayrakları, Türk bayrakları, ulusal marşlar ufaktan. Bunlar beni tedirgin etti kısa bir süre. Taksim meydana kadar böyle devam ediyor, "CHP mitinginin iptal olması iyi olmamış" diyorum kendi kendime. Meydanda birçok farklı grup var oldukça kalabalık. meydana ayrılp tekrar Sıraselviler'den aşağı iniyoruz arkadaşlarla, kaldırımlarda yine bira şişeleri ve insanlar, bir iki laf atan oluyor ama kalabalığa, aldırılmayıp devam ediyoruz.(Nebiye, 26)

Gezi'de Başörtülü olmak...

Kendi öz bilinçlerini başörtüsü yoluyla açıklama yoluna giden kadınlar,Gezi deneyimlerinin kendileri için bir öneme haiz olup olmadığı konusunu tam olarak cevaplandıramamalarına rağmen, gene de mesele üzerine bazı önemli ipuçları da vermişlerdir:

Başörtülü olmak, evet, dikkat çekiyordu. Bir defasında on kadar başörtülü Gezi'de oturduğumuzda neredeyse kendi aramızda konuşmamıza fırsat kalmayacak kadar çok ziyaretçimiz olmuştu. Ayaklı müze gibiydik, gelen geçen fotoğrafımızı çekiyordu. Bize kendi babaannesinin de ne kadar dindar olduğunu anlatanlar, birlik beraberlik mesajları, teşekkürler girila... Tek olduğum zaman daha az dikkat çekiyordum tabi. Sonradan düşününce, aslında bazen başka eylemlerde de insanların böyle acayip tepkilerine zaten maruz kaldığımı hatırladım. Gezi'deki sadece bir miktar daha fazlaydı. Antikapitalist Müslümanlar'ın orada olduğu da zaten bilindiği için herkes sizi onlardan sanıyordu ve o kadar da garipsemiyorlardı. (Zişan,22)

Biz orada bu şaşkınlığı yaşarken nedense geziyi inanılmaz bir şekilde sahiplenmiş ve aksine bizim orada olmamızın şaşırılacak bir şey olduğu göstermek için yanımıza gelip fotoğrafımızı çekmeye başlamışlardı. Sanırım orada bulunan başörtülü diğer arkadaşlarımı da en çok rahatsız eden şey buydu, fotoğrafımızı çekmek istemeleri bizi marjinalleştiren ve ötekileştiren ruh halinin kanıtıydı. Niye çekmek istiyorsunuz diye sordüğümüzde da “demek hem başörtülü hem de iyi insanlar varmış” diye çekmek istiyoruz diyorlardı. Bundan daha ağır bir hakaret düşünemiyorum. Hâlbuki biz o sırada, Allah Allah bu insanlar niye geldi ki buraya diye şaşırıyorduk. Sonuçta biz yıllardır her türlü zulme karşı çıkıyoruz, egemen söylemin kendisini orada görmek bizim için de enteresan bir deneyimdi. Sonra farkettimki o insanlar aslında daha çok “yaşam tarzıma müdahale” endişesiyle oraya gelmişler. Yani temel bir sistem eleştirisinden çok daha çok AKP odaklı bir kimlik eleştirisi yapıyorlar. (Hatice,25)

Ben Gezi olayları sırasında Ankara’da idim, yani Ankara’da bir kaç kez katıldığım oldu ama Ankara’daki ortam zaten İstanbul’u hiç yansıtmıyordu diyor herkes. Ben de öyle düşünüyorum. Başörtülü olarak kendim haricinde anca bir arkadaşımı gördüm diyebilirim. Yani çok çok azdı ya da hiç yoktu denebilir. Ve tabi ki dikkat çektik. (Adalet,25)

Gezi’ye katılan başörtülü kadınların özellikle vurguladıkları bir mesele de başörtülü oluşlarının bizatihi kendisinin orada bulunma amaçlarının önüne geçerek diğer eylemciler tarafından bir “nesne” olarak değerlendiriliyor oluşlarının uyandırdığı hoşnutsuzluktur:

O akşam kendimi bir başörtülü olarak rahatsız hissetmedim hiç, çevreden falan öyle garip tacizci bakışlar, sözler falan olmadı yani. Genele mal edilemez tabi ama yine o akşam yanımdaki arkadaşım bir arkadaşıyla tanıştırdı. Kız o kadar soğuk davrandı, o kadar soğuk davrandı ki başta algılayamadım bile. Biraz sonra fark ettim başörtülü olduğum için soğuk davrandığını, çok uzun zamandır öyle bir şok yaşamamıştım. (Elif,28)

Gezi’nin dağıtılmasına yakın, AKM’deki pankartların indirildiği bir saldırı yapılmıştı. Onun ardından yapılacak basın açıklaması için

merdivenlere gitmiştik. Birisi beni inatla öne çağırıyor, "başörtülü birini istiyorlarmış!" Gitmemiştim tabii ki. Ve hatta benim cevap vermeme fırsat vermeden etrafımdaki arkadaşlarım adamı bir güzel haşlamışlardı.(Zişan,22)

Gezi'nin dağıtıldığı son günse, İnisiyatif'in (Kadına Yönelik Şiddete Karşı Müslümanlar)İtfaiye'de basın açıklaması vardı, oradan sonra birkaç kişi Gezi'ye gittik. En garip gün o gündü. Bilmiyorum belki de başörtülü 3-4 kişi birlikte dolandığımızdan belki de hafta sonu olması ve insanların akın akın turistik gezi amacıyla Gezi'ye akmasından, durdurup "bir fotoğraf çekilebilir miyiz" diye soranlar, "destek için mi geldiniz, neden geldiniz" diye niyetimizi öğrenmeye çalışanlar, "Bunların burada ne işi var?" diyerek taciz edenler vardı. (Elif,28)

Yaşanılan ve deneyimlenen olayların farklılığı ise bazen de aynı Gezi alanı için farklı hissedişlere de neden olmaktadır eş zamanlı olarak:

Hiçbir şekilde taciz olayına denk gelmedim sözlü veya hareketle ki parkta uyudum genelde. Aksine insanlar dikkatli davranıyorlardı. Biralarını bizi görünce saklamalar, ne bileyim meşid yapımına yardım, namaz kıldığında herhangi bir olasılığa karşı etrafında nöbet tutmalar...Orda tek olmaması gereken grup TGB -TKP zihniyeti, onların önyargıları vardı.Yani seni samimi bulmaları, ajan mı acaba falan muamelesi berbat... Neyse ki azınlıkta idiler.Mesela özellikle "aç mısın ayol, gel bir çay içelim" diyen LGBT ekibi vardı ki çok tatlıydılar oysa bizim için çok uzaklar, inancımız gereği. (Zeynep Duygu,27)

Tüm bu beyanatlar içerisinde hasıl olan ortak kanaat ise yaşanan olayları deneyimleyenlerin ortak paydaları ve Gezi'nin yaşattırdığı, hissettirdiği "eşsizlik" duygusudur:

Tophane'ye indik ve çimenlere oturduk istişare ediyoruz. İki başörtülü arkadaşım fazla gaz maskeleri olduğunu söylüyorlar yanlarında yoldan geçen insanlara vermek için uzaklaşıyorlar yanımızdan. Geldiklerinde Atatürk bayrağının nasıl yüzlerine sallandığından bahsediyorlar. Başka bir gün yine Gezi'ye geliyorum; bira şişeleri ve ulusalcı yoğunluğu azalmış. Festival gibi havası ortamın, kazanılmış park alanı. Bazıları bana misafir gibi davranıyor, geldiğim için teşekkür eden sahipleri

var parkın! Ben de size teşekkür ederim diyorum bolca.Neyse, bunları dillendirmek Gezi berbat bir yerdi demek için değil; Gezi'yi yanlışsız kabul eden "gezi ruhu"nu kutsallaştıran Geziciler ile aynı yerde olmadığımı göstermek için.Kabataş'taki olay aydınlandı, gezi yine aklandı diye düşünenler olabilir. Ama ben başörtülü kadınlara "Tayyibin o... dendiğini biliyorum, arkadaşımın arabasının yumruklandığını biliyorum, Gezi'de gözlemediğim olayları biliyorum onun için Gezi, başörtüsü sınavında geçmiştir diyemem. Bazı arkadaşlarımız bizim ruh halimizi anlamakta zorlanabilirler, onlara sadece iktidara olan kinlerini bize yöneltmelerinden fayda çıkmayacağını söylüyorum.(Nebiye,25)

Sonuç

Gezi olaylarında takınılan tavır ve yapılan açıklamalara dikkat edildiğinde çatışmayı ve kutuplaşmayı arttırıcı dilin her iki taraf açısından da fazlasıyla kullanıldığı gözlerden kaçmayacaktır. Kendinden olmayanı ötekileştiren bu söylemler neticesinde zaten toplum nezdinde az bulunan karşıdakini dinleme, anlamaya çalışma gibi refleksler git-tikçe azalmaktadır.

Gezi Eylemlerindeki ölümler olayların seyrini birçok anlamda değiştirmiştir. 8 kişinin ölmesi, ağır yaralıların olması birçok kişideki öfkenin daha da artmasına neden olmuştur. Üstelik bu ölümlerin sorumlularının ceza almaması, soruşturmalarının takipsizlik kararı ile sonuçlanması da bu öfkenin sürekliliğini sağlayan bir dinamik halini almıştır.

Gezi'de yer alan İslami aktörler ise iç çatışmalara yol açsa da, görünüşte İslami bir duruşla çelişen değerlerini ve yaşam biçimlerini, kendi kimliklerinde barındırmaya devam etmektedirler. Başka bir deyişle İslami kimlik, modern yaşam ile inanç arasında ortaya çıkabilen çeşitli çatışmaları bünyesinde barındırabilen bir kimlik özelliği taşımaktadır. (Çayır, 2008: 124) Nilüfer Göle "Ancak demokrasilerde aktif azınlıkların önemi, dönüştürücü gücü küçümsenemez. Daha önemlisi bu hareketi siyasal mercekten okumak yanlış. Meydan hareketi siyasal partilerden bağımsız, otonom olduğu ölçüde, ağaçların gölgesinde masumiyetini koruduğu sürece, demokrasinin toplumsal muhayyilesini, dokusunu

yenileyebilir. Tersine kendini siyasal hareket yerine koyduğu takdirde demokrasiden uzaklaşacaktır.”⁸der.

Gezi meselesinde bir kısım yorumcular meseleyi sadece kentli orta sınıfların isyanı olarak; bir kısmı da ulusal sol ile liberallerin ortak duygularının dışı vurumu olarak yorumlarsa da, yaşananlar meselenin aslında masumane bir mecrada geliştiği ve uzun bir süre bu çizgide kaldığını göstermektedir.⁹Topyekûn homojen bir kitle oldukları varsayılan Türkiye İslami kesiminin, kendi varlıklarını anlamak ve anlatmak üzerinden yeniden inşa noktasında referans verdikleri Kur’ani bakiyenin farklı tezahürlerini, zenginliğini göstermesi açısından, aslında tam da bu homojenliği aşan derin bir fay hattına işaret etmesi noktasında Gezi, okuyabilenler farkına varabilenler için ufuk açıcı bir deneyim olmuştur. Bu bağlamda Gezi Olayları otoriteye başkaldırının iyi bir örneği olmasının yanı sıra, içinde barındırdığı renkleri dolayısıyla da Türkiye tarihi için eşsiz bir deneyim olarak kalacaktır.

8 <https://t24.com.tr/yazi/gezi-bir-kamusal-meydan-hareketinin-anatomisi/6824>

9 http://yesoder.org/User_Files/editor/file/YESO-DER-GEZ%C4%B0-PARKI-ANKET-RAPORU.pdf, s.9

Katılımcıların Profili:

Adalet, 25, Yüksek Lisans Öğrencisi

Elif, 28, Araştırma Görevlisi

Hatice, 25, Tasarımcı

Hatice, 25, Tasarımcı

Nebiye, 26, Ev Hanımı

Zeynep Duygu, 27, Aktivist

Zişan, 22, Mühendis

KAYNAKLAR

- Aronson, Elliot; Akert, Robin M.; Wilson Timothy D., (2012). *Sosyal Psikoloji*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çayır, Kenan. (2008). *Türkiye'de İslamcılık ve İslami Edebiyat*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ete, Hatem; Taştan, Coşkun; (2013). *Kurgu ile Gerçeklik Arasında Gezi Eylemleri*, SETA Vakfı
- Çelebi, Volkan; Soysal, Ahmet (2013). *Direnışı Düşünmek*, İstanbul: Monokl .
- İnal, Kemal. (2013). *Gezi, İsyân, Özgürlük*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kılıç, Özlem (2013). *Türkiye'nin Gezisi*, İstanbul: Postiga Yayınları.
- Bölükbaşı, Mehmet Deniz (2013). *Devrim Taksim'de Göz Kırptı*, İstanbul: Kaldıraç Yayınevi
- Praksis, Gezi Özel Sayısı, Ağustos 2013
- Zizek, Slavoj (2008). *Paralaks*, İstanbul: Emcore Yayınları
- http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi_eylemlerinin_bilancosu_aciklandi-1138770/ 12 Aralık 2013
- <http://istanbul.mazlumder.org/webimage/gezi-parki-raporu-2013.pdf/> 12 Aralık 2013
- <http://www.metropoll.com.tr/report/turkiyenin-nabzi-gezi-parki-protostolari-veturkiyenin-otoriterlesme-ozguruluk-sorunu-haz/> 15 Ağustos 2013
- <http://www.insanhaber.com/insan-ozel/anti-kapitalist-muslumanlar-geziyi-anlatti-h20335.html/> 14 Kasım 2013
- http://yesoder.org/User_Files/editor/file/YESO-DER-GEZ%C4%B0-PARKI-ANKET-RAPORU.pdf /12 Aralık 2013
- <https://t24.com.tr/yazi/gezi-bir-kamusal-meydan-hareketinin-anatomisi/6824/> 7 Haziran 2013

Abstract: -Appropriate Gezi as A Muslim: An Analysis On The Participants-
The subject of this study is Gezi actions, which started in Gezi Park and spread to all over Turkey. While laying out the actions, it will be tried briefly to clarify the characteristic of the events and how the events started. The profile of the participants gives us important information's about the actions. The participation of different groups to the actions gives us important clues about Turkey's history and make these events more important. Especially the people who were there with their "Islamic identity" had caused to re-think about the conventional wisdom of the participants of social events. Their existence in the events sometime welcomed and sometime met with doubt. In this research, Interview has been done with six women who participate to Gezi actions with wearing scarf. It will help us to see the events from their perspectives and advantages and disadvantages of being there for the Gezi actions.

Key words: Gezi Park, Actions, Religious identity, Women with scarf.